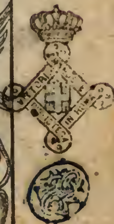
CONGRESSVS AC CELEBERRIMI CONVENTVS CAESARIS MAX. ET TRIVM REGVM HVNGARIAE, BOEMIAE, ET POLONIAE.

In VIENna Panoniæ, mense IVLIO. Anno M. D. XV. facti, breuis ac uerissima descriptio.

Stephanus Baluzius Tutelensis.

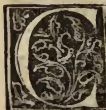

Jacobo Villinger Cesaris Maximiliani Thezaurario. IOannes Cuspinianus Præfectus Vienneñ. fœlicitatem, ac .S. P. D.

Emini inter philosophos magnã esse altercationem. An conueniat sic uiuere, ut nemo te uixisse senciat, ut ille dixit, crede mihi, bene qui latuit, bene uixit. Et illi potissimũ qui cæteris uolũt esse religiores hoc suadent, quasi sic uideant humanã contemnere gloriã, cum ipsi sint ambiciosissimi & gloriæ auidissimi. Hi qui etiã libellos de cõtemnenda gloria scripserunt, cum suũ nomẽ ꝑponunt, nũquid ipsi gloriã affectãt? Nempe hoc sudamus, ob hoc laboramus, ob hoc mille pericula & in mari & in terra subimus, ut quasi merces labore gloria nos sequatur, Cur igitur arbitrantur illi sic esse uiuendũ ut nemo nos uix esse senciat, quasi omnia debeãt ignorãtia & tenebris occultari, cum nihil magis exoptet homo q̃ scientiam, & natura scire desyderet, & animi etiã nobilior pars sit lux ac lumẽ, quãdoquidẽ plane oĩbus insita est cupiditas cognoscẽdi nõ modo mundana, sed & q̃ supra nos sunt, ac quæ uix capere intellectu nostro possumus. Sed ex plebe nemo est tam excors qui nõ uelit aliorũ regnorum ac ꝓuinciarum nõ libẽter indagare, & ritus & mores & res gestas si habere copiam possit. Ob id cũ Plutarcho sencio, hominẽ nihil oĩum æque refugere, ac ignorantiã & tenebras atq; ideo nõ esse uiuendũ, ut nemo nos uixisse senciat. Sed ita potius uiuere, ut aliquo monimento si fieri potest nos uixisse testemur, hic post se liberos, hic libros relinquit, hic prædia, hic possessiones, hic ædificia, hic bonã famã, oĩes bonũ nomen conemur post nos relinquære, alioquin uita nostra mors potius est. Ego ita pro uirili semper elaboraui ut me uixisse testarer, quibusdã monimẽtis, quæ extant. Nec passus sum etiã illud ignorari, quod hic nobiscum iam actum est, quod certo scio. Multi hoĩes utriusq; sexus libẽter etiam in remotissimis regionibus uehemẽtissime exoptabant. Quis enim bono ingenio præditus nollet scire, quomodo ille celeberrimus Regum conuentus inchoatus

ac perfectus esset, & quo pacto mutuo sese amplexi essent, clæmétißimi illi principes, qui se de facie prius non nouerant, etsi sanguinis uinculo prius erãt astricti. Licet aũt tu mi Iacobe tanq̃ Cõsiliarius Cæsaris, nó inter postremos numerãdus affueris, & oculata fide oĩa intellexeris. Tñ aliquãdo ea quæ faciliora sunt e memoria labunt, quæ libẽter in senectute relegimus. Amore tui omnia collegi, quæ & uidi, & quibus interfui. Quinq; em̃ annis, ut scis, uoluo hoc saxum, quibus uigesies & quater in Hungariã Orator iui, atq; hæc negocia tractaui. Quantũ igit potui ré uerißimæ simpliciter tñ, sine turgida oratione pscripsi. Quidquid id est boni consules, & me ut soles amabis. Ex Vienna uigesima Augusti.

Diarium Ioãnis Cuſpiniani præfect. Vrbis Viennẽñ. De congreſſu Cæſaris MAXIMILIANI Aug. & Trium Regũ, Hungariæ, Boemiæ, & Poloniæ, VLADISLAI, LVDOVICI, ac SIGISMVNDI. In Vrbe Viennẽñ. facto. xvii. Iulii. Anno Christi. M. D. XV.

Aeſar MAXIMILIANVS ut eſt ingenio ſingulari, ac prope diuino anĩo uolueñs nihil eſſe pclarius bono principi, q̃ puincias & regna ſua, ſolido aliquo robore ſtabilire, in oẽs orbis angulos, oculos ſuos cõiecit. Et nobiliſsimũ quẽq; regem affinitate ſibi deuinxit, ut inde, puinciis ſuis perpetuã relinqueret quietẽ. Sic filium PHILippũ in Hiſpaniã mittens Regem Aragonũ ſibi ꝯiunxit. Cum aũt diuus ille PHILippus numeroſam poſt ſe prolẽ relinq̃ret, noluit Cæſar quãcunq; amittere occaſionẽ, Ex quattuor filiabus quæ ſecũda eſt poſt LEonorã, cui nomẽ ISabellæ regi deſpõſauit Daciæ ſed hoc aliquãto poſt, ex Septẽtrione Cæſar in Orientẽ migrauit ut ſemẽ eius undequaq; coaleſceret, uidit piẽtiſsimũ Hungariæ & Boemiæ Regem VLAdiſlaum, nobiliſsimis liberis a Deo optimo maximo donatũ, LVDouico & ANna. Mox animo cõcepit, illoſq; ſibi deuincire, Auſtriæq; puinciãs inferiores robuſtiſsimo muro circũuallare, LVDOuico Hungariæ & Boemiæ Regi, tertiam neptem MARIAM in uxorẽ, & ANNAM unũ ex nepotibus, aut CAROlum, aut FERDInandũ in maritum dare cogitauit, ut prouinciæ illæ ꝯtiguæ & regna, mutuis uiribus robuſtiores eſsẽt ꝯtra impetum Turcoꝝ, & quorũcunq; hoſtium. Id cõſilio & opera, tũc MAThei epi Gurceñ, hodie uero Cardinalis, qui & extremam manũ huic operi impoſuit. Et IOannis Varadieñ. epiſcopi profeſsi ordinis. ſ. Franciſci, primum inchoatũ eſt. Acceſſerũt de hinc plæriq; oratores, quos Cæſar aliquot hic annis in Hungariã miſit, qui iter cætera negocia matrimonia hæc duplicia ſimul ſollicitarũt, Ianus Mraxii miles pfectus arcis Droſndorff, Comes Leonardus de Hag. Volfgangus de Regndorff Baro. Ioãnes de Pucham, hic annis q̃q;

ꝯtinuis Orator iuit in Hungariã, Cuſpinian⁹ pfectus Senatus Vienneñ. qui uulgo Anbaldus dicit, poſtremo & Laurentius Saurer uicednũs Auſtriæ, Orator cũ cæteris iuit.

¶ Interim Cæſar, licet grauiſsima bella gereret, & annis iã fere octo ſupbiã Venetoꝝ caſtigaret, nullã occaſionẽ omittens, ut ſuũ ſortitenť finem cõcepta, iamdudũ matrimonia Ex Flandria in Auſtriã miſit, chariſsimã ſuam neptẽ MAriã ſponſam LVDOuici Regis, quæ Viennam appulit. xii. die Iunii. Anno. M.D.XIIII. honorificẽtiſsime excepta, nõ tam a Clero, q̃ uniuerſo populo Viennẽſi, & deducta ad arcem Viennenſem ubi hodie adhuc habitat.

¶ Prius aũt Cæſar in Auſtriã deſcẽderat aĩo ꝯueniẽdi Regẽ Hũgariæ VLAdiſlaũ, & tractãdi nõ tam de liberoꝝ ꝯmuniũ matrimoniis, q̃ de cæteris ſuaꝝ ꝓuinciaꝝ, & regnoꝝ neceſsitatibus. Sed inſperato erupit, quædã incondita Rusticoꝝ multitudo, quæ Cruciatoꝝ appellabať, proximis eĩm ante mẽſibus Cardinalis Strigonieñ. Legatus aplĩcus, Cruciatã detulerat in Hungariã, cũ pleniſsimis indulgẽtiis, e qua re, unde ſubſidiũ ſperabať, crudeliſsimũ uenenum ortum eſt. Nam longe lateq; deſæuit in Hũgaria hæc crudeliſsima peſtis, & oĩ peſtilẽtia ſæuior, in utrũq; ſexũ indiſcriminatim uenenũ iniiciẽs, rapiebanť liberi ex matrũ ſinubus, truncabanť ut feræ, & abiiciebanť. Stuprabanť paſsim uirgiẽs, & matronæ, in parentũ ac maritoꝝ cõſpectu. Sacra ꝓphanabantur, ſpoliabanť tẽpla, ciuitates, oppida, arces, uillæ, euaſtabanť & incẽdio corruebãt, deniq; nihil tam ſanctũ, quod ab iis Cruciatis nõ defœdareť. Hoꝝ dux Georgius quidam Ceculus (gentis nomẽ eſt, Ceculi eĩm prope Trranſſiluaniã habitãt) Aſciuit hic ſibi Comitẽ, Laurentiũ presbyterũ, qui crudelitate oẽs ſuperauit. Erat etiã ex ducibus quidam Michael monach⁹, ita hæc peſtis nullũ ordinẽ intactũ reliquit Ex minoribus ducibus multi erãt, quoꝝ nomĩa ſcribere eſt ſupuacaneũ, Hii quoſcunq; nobiles apphenderant, palis affixerunt, mulieres ac liberos eiecerũt, prius tamẽ ſtupratis, bona ſurripuerũt. Erat animus illoꝝ uniuerſam delere nobilitatẽ. Et in toto regno, qđ q̃ttuor & decẽ habet Epales ſedes, unã ſolam relinq̃re. Scribi nõ poteſt qua crudelitate uſi ſunt, hoc ſatis ſit iudicii, cum auxilio diuino rabies hæc extincta foret. Ductu Ioannis comitis Zepuſieñ. Veiuode

Trāſſiluaniæ,qui ducē illoꝝ nouo quodā tormēti genere, a ſuis,dentibus laniari iuſſit, & hinc decolari. Et de menſe Nouēbri illius anni facta eſſet Regnicolaꝝ,in Buda cōgregatio,patria ligua Rackuſch appellaṫ, hic publicæ narratū eſt.Hoc tumultu Ruſticoꝝ qui uix quadrimeſtris erat, deſyderata eſſe in Hūgariā,utriuſq; ſexus,ſeptuaginta milia hominum,in quibus quadringēti fuerunt nobiles.

¶ Quod ſæculū mihi narrabit,ſimile facinꝰ:Quis unq̄ talia aut legit,aut audiuit,ſed longe maiora ſunt, quā quæ ſcribunṫ. Multa eni ob pudorem ſcribere nemo audet.

¶ Fuit in iſta ꝯgregatione ſiue conuentu,nomine Cæſaris Orator Cuſpinianus,nomīe Regis Poloniæ,Criſtophorus Schidlouiczki.Et cum illic etiā de ꝯcordia Cæſaris,& Regis Poloniæ,inter cætera negocia agereṫ,uiſum eſt Oratoribꝰ differētias illas facile nō poſſe cōplanare,niſi ſimul coirent Cæſar,& uterq; rex Hungariæ & Poloniæ,fratres.Nam Cæſar iam a rege Hungariæ pro ſuo fratre rogatus,indulſerat quæ in eū fœcerat, & ip̄m arbitrū & mediatorē differētiaꝝ delegerat,pro ſedādis diſcordiis quæ inter illos erāt.

¶ Remiſſus eſt itaq; Cuſpinianus a Buda,ad Cæſarē,qui tū in pōte œni, Inſpruckh uulgo diciṫ,morabaṫ, ut Cæſarem ſollicitaret,pro cōuentu tam ſancto,horum regū, qui non modo utilis ſuis regnis & ꝓuintiis,ſed etiā hoſtibus plurimum formidoloſus futurus erat.

¶ Cæſar tum pluribus occupatus,uenire ad finem Februarii,in Poſoniū ut deliberatū erat,nō potuit : tum propter Heluetioꝝ formidabilē inconſtantiā, tum ꝓpter ſubitā & inſperatā mortē regis Frāciæ LVdouici, qui prima Ianuarii Pariſiis anno decimoquinto expirauit. Tum etiā propter CArolum Archiducē Auſtriæ: ac Burgūdiæ nepotē, quē ex annis tutelæ cæſar emācipauerat.Aliis quoq; multis de cauſis Cæſar nequibat,quod uterq; Rex petebat,adimplere.

¶ Decreuit itaq; Cæſar,Reuerendiſsimū in Chriſto d.Matheū.S.Angeli Cardinalē Gurceñ. & coadiutorē Saltzburgeñ.mittere,qui cum pleno mādato cum utroq; Rege,oīa agenda perageret & tractaret.

¶ Præmiſſus eſt itaq; Cuſpinianus Budā,q hæc regi renūciaret.Et ut dies cōuentus in diem dñicam quadrageſimæ qua in eccleſia Rōana cantaṫ,Letare hieruſalē, differreṫ,

placuere omia regi Hungariæ, qui ilico nunciū expedinit, Cracouiā uersus, ut hæc fratri Regi Poloniæ referret. Ne tñ res tam sancta ullius fraude interciperetur. D. Ladislaus de Sternberg, Cancellarius Boemiæ, iter arripuit, & regē edu xit, persuasitq; ut nullis lřis incœptū iter desereret, sed ad Posoniū usq; ꝯtinuaret, expectaretq; fratris regis, & Cæsaris aduentum.

yirvina

℃ Narrauit mihi Georgius Thurso, uir spectatæ fidei & integritatis, haud ꝯtemnēdæ Regis Hungariæ Camerarius, montiū: Egressuro regi Poloniæ SIGISmundo, qui Cracouiā quinta Martii deseruit, Mathiā Mechouitā singularē tā in medēdo q̄ in ꝑgnosticādo magnæ eruditiōis uirū annū ciasse ipm neq; uisurū Cæsarē, neq; expeditorū quippiam Qđ cum miraret Rex, ut est animi incōcussi & firmi. Constantissime perseuerauit in ꝓposito. Eundū inquit est, quo deus & fortuna uocat, promisi, promissum ratum seruabo. nemo me a ꝓposito alienabit. Videbo Cæsarē, si deus uolet & fratrē conueniā. Nihilominus interim per quosdā secretiores mādat, ut diligētius ab eodem Doctore inquirāt, serio ne an ioco locut⁹ fuerat, Asserit idē Mechouita, Regē nō uisurū Cæsarē, nisi expectare uelit Iuniū. Et ante festum diui Ioānis baptistæ, Cæsarē oino nō uisurū. Cū Rex se reditorū in mēsibus duobus ad summū speraret. Exiuit igit rex bonis auibus, & cum tam lōga mora traheret, sæpe illius doctoris memoria subiit. Hoc idem Mechouita, Andreæ Kostilitzki thesaurario perscripsit, Regem scilicet suū, uix Cæsarē ante festum Alexii uisurū, quod & euenit, ut paulo post scribemus, Decimosexto enim Iulii, hoc est in ꝑfesto Alexii mutuo sese uiderunt.

℃ Vigesima igit tertia Februarii, anno pñti. M.D.XV. Reuerendissimus dñs Cardinalis Gurceñ. applicuit Viēnam, q̄ honorifice ab uniuersa nobilitate, plebeq; Viennēsi susceptus: parūq; quiescens, genio indulsit ad triduū, Tum ad nouā ciuitatē ꝓfectus, conuentū prouincialiū indixit iussu Cæsaris. Interea ut sui aduētus certior redderet, Rex Hungariæ, mittit. d. Cardinalis Doctorē Vitum de Furst Budam ut Regem excitaret ad Posoniū: locū cōuentus designatū. Nam quidā ex nobilioribus refragabant, ex quo Cæsar nō ueniret, facilius posse Budā ꝯuenire: regē Poloniæ & Cæ-

dinalem afferētes,fed fanior pars pualuit, & Rex fe Poſonium uenturum pmiſit.Cōtinuato igit itinere: firmatus iam animo Rex Poloniæ Cracouiam deſerit,& Poſonium uerſus pergit.

℃ Cardinalis interim Gurceñ,ꝑuocatis Auſtriæ,Stiriæ,Carinthiæ,Carniolæq; puincialibus,res ſibi a Cæſare cōmiſſas ſtrennue exequit,ſed pficere nō potuit,Audiēs Regē Hūgariæ.xviii.Martii Poſoniū ueniſſe,crebris nūciis diu noctuq; ſingula indagat ut eſt diligētiſsimus, nullam uoluit occaſionem amittere.

℃ Tum.xxii.Martii,ne ulla re indiligētiæ culparet, mittit Oratores ad Regē Hūgariæ Poſoniū, qui ſe ſuaq; offerrēt & aduētus ſui diem exquirerēt.Dños Marquardū de Stein præpoſitū Bamburgeñ.Ianū Mraxii de Naſcau militē.Cuſpinianū Doctorē.Volfgangū Hemerle ſecretariū Cæſaris. Hii iuſſa exequuti per nūctios ſingula d.Cardinali adaperiunt,& eidem in Hamburgo xxvii.Martii occurrunt,de ſingulis ipſum certiorē faciētes,quæcūq; uiderint aut intellexerint.Nam ante.xxiiii.ſcilicet die ſabbato illi⁹ dñicæ qua canit in Eccleſia.Iudica me dñe,Rex Poloniæ SIGISmūdus cum celeberrima pompa ingreſſus eſt Poſoniū,quē ex Teruania uſq; ꝯduxerūt,Epiſcopus quinq; eccleſieñ,Georgius, & Georgius Marchio Brandeburgeñ.iuſſu regis Hūgariæ. Ipſe aūt rex Hūgariæ VLAdiſlaus,in curru ei cū filio LVdouico occurrebat, ſequentibus ipſos Epis Coloceñ.Vacieñ. Boſneñ.Sirmieñ.& uniuerſa eius nobilitate quæ ornatiſsime more patrio erat inſtructa. In cāpo ubi uidit fratrē aduentantē,iuſsit ſe ex curru in terrā ponere in ſella,quē Rex Poloniæ fraternæ amplexus, ꝓuocauit in lachrymas. Rex LVDOuicus miræ indolis,patruū exoſculatus benigniſsie excœpit.Repoſitus in currū ſenior Rex. Filius LVDouicus equū aſcēdit,& in latere ſiniſtro cū patruo urbē igreſſus eſt magno cū faſtu,pcedentibus innūeris eqtibus nobilibus & currib⁹,Ducebat aūt rex Poloniæ plus mille qungētos eqtes,& partim more Hungaroꝝ quos Huſſerones appellāt, ueſtiebant,partim habitu Alemanico ornati erāt, ſed erāt præter Polonos Ruteni-Pruteni-Moſchi-Turci captiui, & Tartari in ſuo equitatu,cū multis tibicinib⁹ qui tubas amplas ſonoras,& a noſtris multum diſſonas nō ſine horrore

Auſtria
Stiria
Carinthia
Carniola
Poſonium
[illegible]

ſtridétes, ut in magno æſtu ſolét ueſpe & crabrones inflabant. Erat & Turcus quidā cū tibia qui nobis inauditā harmoniā & auribus noſtris inacceptā ædebat, cū puero tympanum ambabus uioléter manibus percutiéte. Sed & noſtrates habuit tubicines qui belle ſonabāt, & noſtrā muſicā referebant.

℃ Erat ſecū magna nobilitas, qui partim in equis anteibāt deaurati, & torquibus aureis redimiti, partim pedibus ipm cingebāt equo inſidenté & ueſte purpurea amictū. Veiuoda Valachiæ. d. Nicolaus Virla palatinus Sandomitieñ. Nicolaus palatinus Vilneñ. Palatinus Liblieñ Andreas. Cancellarius Schidlouiczki. Nicolaus palatinus Marieburgēſis. Theſaurarius Andreas Coſtiliczki. D. Lucas capitaneus Poloniæ. dñs Raphael. Et multi alii inſignes & uiri egregii utriuſq; ordinis. Comitabanť uero illū tres epiſcopi Mathias Vladiſlauieñ. triū regū Alberti, Alexandri, & Sigiſmūdi, olim Cācellarius. Ioānes Poſnanieñ. & Petrus Premiſlieñ. cum Præpoſitis Secretariis & aliis prælatis.

℃ Durabat hic ingreſſus ab octaua uſq; ad primā horā, nā ſummo mane ingrediebanť currus, qui feruntť fuiſſe pene quingenti, in quibus qñdoq; quattuor niuei equi, quādoq; nigri, qñq; rubei, quandoq; alterius coloris. Nunc ſex: nunc octo in eodem curru uehebanť. immixte erāt & bigæ, licet paucæ erant.

℃ Vigeſimaoctaua Martii Cardinalis Gurceñ. ex Hamburgo ſoluit naui, & uenit Poſoniū horā circiter nonā. Cui oīs multitudo obuiā egreſſa, ripā Danubii ita adimpleuit, ut eques uix ſubſiſtere poſſet. Inceſsit ipſe in habitu Cardinalium, quē Archiepus Coloceñ. Gregorius comes de Frāgepanibus regni Hūgariæ Cancellarius. In latere regis LVdouici obuiā Cardinali noīe patris & patrui miſsi, benigna & pulchra oratōe ſuſcepit. Ipſe uero Cardinalis humaniſsime reſpōdit. Aderāt hic utriuſq; Regis pceres & ꝯſiliarii, Epi & nobiles, ac ſummo cū honore ipſum ꝙ honorificentiſsime uſq; ad hoſpiciū ꝑduxerūt cū ingēti tubaꝶ ſonitu ac plauſū

℃ Sequēti die hoc eſt. xxix. Martii, ingreſſus eſt urbé reuerendiſsimus Cardinalis Strigonieñ. Thomas legatus de latere: cui & d. Cardinalis Gurceñ. cum oīni curia ſua (ductabat aūt electā nobilitaté Auſtriæ & Stiriæ) & utriuſq; regis

ꝓceres occurrebăt. Ipse sexingĕtos habuit equos demptis currib⁹, magnæ undiq; factæ sunt cerimoniæ (quădoquidĕ maior pars oĩs ætatis humanæ, in iis conterit) occurrebat, & clerus cum pueris & reliquiæ sanctoꝝ deferebant obuiă tanq̄ metropolitano.

¶ Prima Aprilis, quæ erat solĕnis illa dies Palmarũ, oĩbus Christianis uenerăda, Cardinalis Strigonieñ. in ecclesia maiori diui Martini pñtibus trib⁹ Regibus & Annæ reginulæ sacerdotale expleuit officiũ, cum ceremoniis debitis, ac cũ indulgĕtiis plenariis. Cardinalis aũt Gurceñ. huic officio interesse nõ potuit aduersa ualitudine detentus: alias uniuersa nobilitas erat cõgregata.

¶ Altera die iterũ ꝯuenerunt in hoc tĕplo tres Reges cum Cardinalibus ambobus. Strigonieñ. celebrauit officiũ de spũ sancto, quo finito, admonita est plebs per Suffraganeũ Strigonieñ, ut deuotissime pro ꝯcordia Cæsaris & Regum deo supplicarĕt, lingua Latina, Hungarica, Boemica, & Alemanica, ꝓnunctiatæ sunt interim indulgĕtiæ plenariæ.

¶ Recta inde uia tres Reges, duo Cardinales, Archiepi & Episcopi ꝓceres & cõsiliarii in domũ regis Hungariæ ꝓfecti sunt. Et facto magno cõsilio Cardinalis Gurceñ. oblatis litteris suæ credentiæ de more. latissimæ & ꝓfusissime cur & ob quă causam uenerit, in summo silĕtio locutus est bene audiĕtibus Regibus & ꝯsiliariis Cæsaris, ac utriusq; regis, qui omĕs erant plus quinquaginta. Cui finita oratione benignissimæ simul & elegătissimæ respondit Cardinalis Strigoniĕsis. durauit hoc consiliũ ad horam circiter secundam post meridiem.

¶ Tertia Aprilis Cardinalis Gurcensis comităte ipm curia sua & pulchra nobilitate uenit ad hospiciũ regis Poloniæ, qui ei egressus obuiam humanissimæ ipsum excepit in plateis, ac ubi ambo in præsentia ꝯsiliarioꝝ resederũt. Cuspinianus iussus lr̄as Cæsaris cũ quadă salutatiõe obtulit breuiuscula, ambo de hinc mutua colloquia sed nõ diu fecere.

¶ Eodem die uenit triste nuncium de obitu illustris ducis Bartholomei de Munsterberg qui a Cæsare festinăs ad hũc ꝯuentũ, in danubio haud longe a Hamburgo ab fluctibus obrutus submersus est. Quod in primis affecit VLAdislaum regĕ & in lachrymas excitauit. Deinde Cardinalĕ Gurceñ.

qui eum unice amabat utpote uirum bonũ & strennuũ. Ex cuius morte quidã male de futuro conuentu augurabanť. Nam & pridie magnificus Ioannes de Messeritz capitaneus Morauiæ, qui etiã sæpius orator in hoc negocio fuit, subitã morte expirauit. Et Vitus de Furst qui regem plurimũ ad hunc conuentũ sollicitauit. Viennæ mortem oppeciit. Ita tres Oratores sese ex iis negociis liberarũt, & superum conuentum adierunt.

℄ Hinc iterum in hospiciũ Regis Hũgarie conueniũt, oẽs hii principes, & tractatũ incipiẽtes, inueniũt rem esse morosam in tanta multitudine per tot suffragia esse ꝯsulendũ redigũt itaq; ad minorẽ numerũ singuloꝝ Regũ ꝯsiliarios Et d. Cardinalis Gurcenſ. accipit secum cõsiliarios Cæsaris, d. Ianũ Mraxii. Laurentiũ Saurer uicedñm Austriæ. Cuspini anũ doctorẽ, & Gabrielẽ Vogt secretariũ Cæsariũ. Noĩe uero Regis Hungariæ erat Cardinalis Strigoniẽsis. Archieṗs Coloceñ. Eṗus quinq; ecclesiensis. Rex aũt Poloniæ misit Petrum episcopũ Premislieñ. Christophorũ Schidlouiczki Cancellariũ, & Palatinũ Vilneñ. Nicolaum.

℄ Hii quoties articuli ꝓpositi fuerũt referebãt ad Reges, Sed plene cõcordari nõ poterãt, licet plærosq; dies cõsummerent, & consilium in tertiam usq; horam post meridiem sæpius pertraherẽt.

℄ Vndecima Aprilis institutus est ludus pro cursu equoꝝ. Primus brauiũ accepit argenteũ deauratũ poculũ. Secũdus pannũ aureum pro ueste. Tertius simplicẽ pannũ pro tunica. Cucurrerũt undequadragĩta equi uelocissimi & pulcherrimi, sed Georgius comes Zepusieñ. omnes præcessit.

¶ Visa est hic res memoratu digna, quidã Moschus insidebat equo turco, & de more ducebat alterũ in manu dextra cum aũt uehemẽtissime curreret cũ ambobus equis, saliit ex uno equo in alterũ, in medio cursu, semꝑ alterũ manu seruãs, ne discurreret, erat pulchrũ spectaculũ, corã Regibꝰ & Principibus. Nam tres Reges egrediebanť pulchro ordine. Similiter & Cardinalis Gurceñ. ac oẽs eṗi, cũ uniuersa nobilitate. Moschi tum etiã ac Tattari artem suam iaculandi sagittas in aerem miro ingenio ostentabãt.

℄ Duodecima Aprilis, ꝯcluserunt iterum quædã esse renũtianda Cæsari. Et ideo data & accepta salute cum summa

reuerẽtia,& post exhibita munera regia. Cardinalis Gurcẽsis Posoniũ relinquit cum prius ex suis pcipui aulici. Frater eius Vterinus Ioannes Lang. Magister domus Ioannes Schenck. Volfgangus de Keutschach. & Cristofferus Graff de Rattstat. In die paschæ,expleto diuino officio,quod a Cardinale Strigoniensi celebrabat,essent militari cingulo & honore ornati a tribus Regibus,in tanta diei festiuitate.

¶Reuersus Card.Gurceñ.Viẽnã,mox duos ꝯsiliarios Cæsaris d.Vilhelmũ de Rogndorf,& Laurẽtiũ sauter uicedñm ppostã mittit ad cæsarẽ,q licet q̃tuor dieb⁹ascẽderint festinãter Augustã usq;,tarde tñ reuersi sũt,ob negocia emergẽtia quotidie, & iterũ urbs Posoniũ iopinato & subito icẽdio pl⁹media ꝯbutit

¶ xi.Maii d.Card.Gurceñ.cũ sex cæsareis ꝯsiliariis d.Marquardo de Stein pposito Bãbergẽsi.Vilhelmo de Rogndorff.Iano Mraxii.Laurẽtio uicedño,Cuspiniano & Gabriele Vogt secretario,itẽ in naui descẽdit Posoniũ ad utrũq; regẽ, tractatur⁹ & ꝯclusurus tã matrimonia,q̃ fœdera pacis & ꝯcordiæ.Et licet clã sine põpa itrare uellet urbẽ.Mox tñ certiores facti Antistites & pricipes,Ludouicũ Regẽ eduxerũt Cardinali obuiã cũ oĩ utriusq; regis familia.Card.etiã Strigoni. q̃si oĩa neglexisset, festinabũd⁹ circa portã urbis cũ oĩ sua familia occurrit. Siliter & alii epi & archiepi somno exciti obuiã prodierũt.

¶ Septẽ hinc dieb⁹ ardue disputatũ & tractatũ est de singulis & maturæ oĩa deliberata: sunt in articulos redacta & scripta, ac ultro citroq; pẽsitata.Nũc enim consiliarii utriusq; Regis in hospicio Cardinalis tractauerũt & ꝯsultauerũt. Nũc uero Cardinalis Regẽ Poloniæ adiit, & secretius quædã amotis arbitris tractauit nũc uicissim dñm Cardinalẽ de suis negotiis sollicitant. Nulla quies,nullũ ociũ,omnia labore plena erant.

¶ xx.Maii mane a septima hora usq; in primã post meridiẽ. uterq; Rex cũ duobus Cardinalibus & cõsiliariis deliberatũt, & deliberatis oĩbus in pñtia ꝯsiliarioꝝ Cæsaris & amborũ Regũ,articulos legi fecerũt,qui fuerũt ipsoꝝ manibus subscripti & sigillis muniti,cum omni fauore & plausu.

¶ Sequẽti die Rex Hũgariæ instituit cõuiuium regale,quo regaliter & opipare accepit fratrẽ suũ Regẽ Poloniæ,Cardinalẽ Gurceñ.& pfatos sex ꝯsiliarios Cæsaris. ¶ Reuersus Viennã Card.Gurceñ.xxiii.&.xxv.Maii exiuit ut plocuta Cæsari narraret ipmq; adduceret.Interim ambo Reges nõ sine ingẽti fastidio longã morã traxerũt in Posonio p totũ Iuniũ,licet crebro mitterent litteras,nũc a Cæsare , nũc a Cardinali Gurcẽsi,

quas uicedñs ut est suarum rerum diligẽs exequutor,& no cte & die mox Regibus transmisit, ut impacientiã eorum leniret crebris litteris mittendis.

¶ Sed non cõtenti reges ꝙ Cardinalis iuisset ad Cæsarem miserunt ambo, oratorẽ Hieronymum Balbum præpositũ Posonieñ. ut per eum intelligerẽt si Cæsar esset uenturus necne certo. Is Cæsarẽ in Insprugk apprehẽdit, sed respõsum in Rottnburg ab eo accepit. Subsequutus est hũc ali9 Orator Regũ (tã impaciẽter longã hanc morã tulerunt) d. Protesila9 de Schmihau Boemus, quẽ Cæsar secũ detinuit.

¶ Post hunc alii duo missi Nicolaus Ceculus Hungarus & Petrus Polonus, milites ab utroq rege ad Cæsarem, ut ei9 aduẽtum solicitarent. Quibus honeste expeditis, promisit se uenturũ: & ut bono animo essent Reges, eosdem litteris & respõsione hortatus est fraterne & q̃ humanissime

¶ Vbi ergo Reges iam animo firmati, aduentum Cæsaris crediderunt honestatis & emerendi fauoris gratia. Oratores sex, singuli tres insignes uiros miserunt Rex Hungariæ Episcopũ quinq ecclesieñ Georgium. Ladislaum de Sternberg Cancellariũ Boemiæ, & Moysen de Buslai magistrum curiæ. Rex Poloniæ item tres. Episcopũ Ioannem Posnaniensem d. Lucam capitaneũ regni Poloniæ, Cristophorum Schidlouitzki Cancellariũ, qui Viennã ingressi sunt, equis pene quingentis phaleratis, & more suo ornatis, compte & eleganter sexta Iulii, cum antea Casimirus Marchio Brandenburgeñ. cum Comite Bertoldo de Hennenberg cum equis centum & quadragintasex cataphractatis & nobilissime armatis a Cæsare præmissus urbem introisset splendidissime ornatus cum Pinnulis, armis, simul etiã cũ uexillis albis, paruis ac maioribus, & Thomas Fugs cum centum quinq̃ginta equis bene armatus more Germanico. Ioãnes Iacobus itẽ de Landau, cum totidẽ. Et alii multi nobiles ac aulici, qui Cæsarem præuenerunt & ibi eum expectarũt.

¶ Octaua Iulii rediit Cardinalis Gurceñ. cũ Archiepiscopo Bræmensi d. Cristophoro, ducibus Bauariæ Guilhelmo ac Ludouico, Duce Alberto de Meckelburg, Duce Vdalrico de Virttenberg. Quibus ad ripã Danubii occurrerũt. Ioannes Episcopus Ratisponensis palatinus Rheni. Episcopus Pataniensis Vigileus, qui pridie aduentarunt, & quorundam

Principum Oratores ac Legati.
℄ Decima Iulii Cæsar circa horã noctis decimam Viennam sine pompa ingressus est. Cum biduo fere quieuisset fatigatus ex itinere in castro quodã circa siluam Viennensem, cui nomen est Hecking.
℄ Vndecima Iulii Cæsar præfatos sex Oratores Regum in Arce Viennensi audiuit in præsentia principũ & ꝯsiliarioꝝ & Episcopus quinqꝫ Ecclesiensis, longa oratione Cæsarem pro expedicione contra Thurcos cohortatus est amplissimis uerbis. Quibus benigne Cæsar per doctorem Petrum Mottã Hispanũ respondit breuiter ac simul eleganter, illisqꝫ dimissis iussit corpora sua curare ac in hospitio redire.
℄ Duodecima Iulii uocatis in Arcem Oratoribus, eos absoluit ac abire iussit, sunt aũt cum summo honore per Episcopos ac principes extra portam deducti q̃ honorificentissime sequenti die mane, hoc est. xiii. Iulii.
℄ Eodem die Cæsar ad excipiendos reges, misit obuiam oratores suos Archiepiscopũ Bræmensem Cristophorum, Marchionem Casimirũ. Vilhelmum de Rogendorff & Cuspinianum Regi Hungariæ, qui. xiiii. die Iulii inuenerunt Regem Hungariæ Vladislaum cum liberis suis in quodam castro Kottsee cui adiacet uilla prope Danubiũ & facta salutatione mandata sua exequuti sunt, inuitarũtqꝫ ut Viennã ueniret.
℄ Similiter ad Regem Poloniæ Cæsar misit Oratores ad Hamburgum (illic enim traiecerat Danubiũ. Rex Poloniæ ut erat ordinatũ, quo expeditius æqui & currus Danubiũ in diuersis uadis superarent) Ducẽ scilicet Bauariæ Vilhelmum: Episcopum Labacẽsem Cristophorum, prepositum, Balthasarem mercklin de Valdkirch, & Mraxii qui similiter ut superiores exequẽtes sua mandata. Regem nomie Cæsaris exceperunt ac inuitarunt.
℄ Decima quinta iulii exiit Viennã ac prodiit obuiã Cæsar Regibus, in lectica adornata, instructissimo & electissimo exercitu cũ multis equis cataphractariis, cum splendidissimis militibus, ac nocte quinqꝫ miliarib⁹ a Vienna in castro quodam Trauttmansdorff pernoctabat. Cum Rex Hungariæ in oppido Prugk prope Leyttã fluuium. Rex uero Poloniæ in Hamburgo eam noctem consumerét.

¶ Nocte fere media uenit Cuspinianus ad Regẽ Hungariæ a Cæsare missus, qui dabat ordinem conueniẽdi, ne fieret confusio. Iussus est Rex manere in sua lectica. Nam & ipse quoq; uehebatur lectica quam Cæsar pulchre adornatam cum optimis equis Regi donauerat pridie. Et reuersus iussus est a Cardinale Gurceñ. ire ad Regem Poloniæ ut idem ei narraret, quẽ repperit in cãpo haud lõge a tẽtoriis quæ illic extensa erant. Arbitrabantur enim nonnulli Cæsarem id quod maxime recusauit, disputaturũ de præloquutis in tentoriis aut sub diuo. Cæsar aũt arborem excelsam iussit figi in planiciem latam, que poterat a longe conspici, sub hac uoluit conuenire Reges. Et quasi fœlici captato augurio sub diuo aperte uoluit alloqui fratres Reges & eos salutare ac mutuis complexibus exosculari.

¶ Mane itaq; horã circiter sextã. xvi. Iulii egressus est Cæsar cum omni suo exercitu a Trauttmansdorff ad locum illum designatũ, in planitiæ quadã, iuxta syluam cui nomen est patria lingua Hart, hic erat collis intumescẽs aliquãtisper a dextris sylua, a sinistris uepribus ac modicis spinis ꝯsparsus monticulus, ab hoc descendens Cæsar poterat tam ab Hungaris q̃ a Polonis latissime ꝯspici, armis illucescentibꝰ In meridie ꝑferti iaculãte sole radios uibrãtis in exercitũ.

¶ Processit aũt hoc ordine Cæsar. Capitaneus Nouæ ciuitatis Melchior de Mansmunster in equo cataphractato, & sin armati & rubeis uestibus induti, ipsum sequentes, ductabat aciem, quem sequebanť in primis aulici & familiares Cæsaris inermes ac prouinciales, cæteriq; nobiles. Et q ad hoc spectaculum concurrerunt, ciues & mercatores sed ornati & bene uestiti sed elegantes, alioquin excludebanť & reiiciebantur. Multi aureis torquibus redimiti & uariis monilibus conspectum reddebant amceniorem. In singulis membris quinq; equitabant, hos sequebať ducis Virttenbergeñ. familiares, armati & sagittarii. Necnon d. Reuerendissimi Cardinalis Gurceñ. aulici, sine armis quidem sed honeste uestiti, fuerunt circiter octingenti.

¶ Pulchra de hinc serie progrediebantur equi Cæsaris tredecim, quos tredecim pueri equitabãt, nigro ueluto uestiti perq̃elegantes.

¶ Post quos eqtabant Erhaldi suo peculiari habitu amicti

cum duodecim Tibicinibus,& duobus Tympanis magnis.
℄ Tum sequebantur antistites Archiepiscopus Bræmensis Cristophorus,ex domo ducũ de Braunschueig. Episcopus Ratisponensis Ioannes ex domo Palatinoꝝ.Episcopus Patauiensis Vigileus.Episcopus Labacẽsis Cristophorus,dux Bauariæ Ludouicus. Dux de meckelburg Albertus.
℄ Post hos succedebant Cæsaris Ianitores cũ albis uirgis in manu de more ꝓcedentes Cæsaream Maiestatem.
℄ Tum ferebatur in Lectica Cæsar: quæ panno purpureo de scarlaco & nigro ueluto,forma quadrata, erat cooperta eodem habitu pueri & seruus, qui equos ducebant.
℄ Prope Lecticã in latere dextro Cardinalis Gurceñ.habitu suo ornatisime eq̃tabat.In sinistro Orator Regis Angliæ. Multi uero nobiles, omnes ueluto nigro uestiti de equis descendentes pedites circa Lecticã ambulabant.Hos sequebantur in equis pariter nigro ueluto uestiti aulici ꝓceres. Vilhelmus de Rapoltstein Magister curiæ.Ciprianus de Serenstein Cancellarius.Iacobus Villinger Thesaurarius. Ioannes schnaydpeck Austriæ Cancellarius. Et consiliarii & Regentes Iacobus fucarus. Balthasar Mercklin præpositus in Valdkirch, Marquardus de Stein ꝓpositus Bambergeñ. Melchior phintzing præpositus Nurenbergeñ. cum fratre Vdalrico præposito,& pluribus consiliariis & aulicis Cæsareis qui omnes sericeis uestibus & torquibus aureis ac ꝓciosis monilibus erant compti & ornati.
℄ Tandem ornata phalanx splendidissime incedebat tota armis cooperta,cũ tybicinib⁹ & tubis ductilibus. Præibat cum equo cataphractato Leonardus Rauber Cæsaris Marschalcus,ducens secũ familiares nigro habitu uestitos quibus rota in brachio pro insigni erat, auream ipse uestem supra arma gerens. Tum seriæ pulchra sequebantur Vilhelmus dux Bauariæ ereus totus cum equitibus suis, suo peculiari colore uestitis, qui Canem in Brachio pro insigni ferebant. Hinc Casimirus Marchio Brandenburgeñ.in equo cataphractato,ueste aurea & rubea, cum electissima familia quæ rubeis uestibus erat ornata & pluribus aureis cathenis ac præciosis pinnulis cum gemmis ac monilibus. Penes eum erat Bertoldus Comes de Hennenberg,& nobilitas Franconiæ insignis, equites cuspides albis uexillis

paruis ornatas,duo pueri. Alba uexilla lata & pulchrá. Sub ſequebãtur deinde Comites,ſuo quiſq; colore ornatus ſed cataphractatis equis. Comes Georgius de Montfort. Comes Georgius de Schaunberg. Comes hoyr de Manſfeldt Comes.n.de Veſterburg.Comes Ioannes de Hardeck qui mirum immodũ Margaritis & Gemmis adornatus reſplẽdebat,coopertus erat æquus gemmis & perlis & ſuperbiſſimæ incedebat. Dehinc nobilitas Auſtriæ ſupra Onaſum electiſsimo inſtructa exercitu ſubſequebať. Cataphractariis ſimiliter equis Volfgangus Iorger Capitãeus in Lyntz Sigiſmundus Ludouicus de Polham. Ciriacus de Polham. Rudolfus & Sebaſtianus fratres de Hohenfeld. Ioannes Iacobus de Landau. Thomas fugs, qui oẽs erant excellenter ornati. Et agebant equos plus quã octingentos. In quibus erant cataphractarii.lxxx.circiter. Hoc ordine inceſsit Cæſarea Maieſtas & ubi appropinquauit arbori terræ infixæ circa iactum Bombarde.

¶ Acceſſerunt reges propius cum ſuis cateruis & militibus qui more ſuo erunt ſimul ornati. Hos antecedebat immẽſa multitudo Huſſeronum qui uexillis bipartitis rubeo & albo colore præibant.

¶ Subſequebantur Moſchouite ſiue Moſchi,ceruleo colore ueſtiti,cum albis longis pileis ac arcubus armati. Tum Tattari,in quibus multi captiui,cũ tubicinibus ſuis de quibus ſuperius ſcripſimus qui ſonabant horrendum.

¶ Eregione ſeorſum immenſa multitudo Huſſeronũ qui Regis Hungariæ erant,pariter de more ſuo albis & rubeis uexillis armati.

¶ Quos ſuccedebant utriuſq; regis Tibicines in aera uſq; clangentes more Germanico ornati & ueſtiti, cum Tympanis ſonoris.

¶ Tum incedebãt ornatiſsime inſtructi ueſtibus & torquibus aureis & equis phaleratis multo argento dñi barones ex Hungaria & Boemia. In quibus erat marchio Brãdeburgenſis Georgius frater Caſimiri habitu Huſſeronum. Dux Carolus de Munſterburg,tres fratres de Schmihau. Ambroſius Sthercko,Michael Paluci magiſter cubiculariorum,Petrus Carlaczki,Franciſcus ortzag de Gotz,banus Nandoralbeñ et Emericus orzag magiſter cubiculariorum Regis Ludouici.

Ioannes pethen de Gerse magister curiæ serenissimorum libe rorū, Stephanus perenni, Ioannes bornamissa, Moses de Buslai cū filio Ladislao, magistri curiæ. Ladislaus de Caniza Ioānes Banffii de Lyndua, pincerna Regis. Ioannes Doczii cubicularius Regis, & pleriq; alii nobiles ac magnifici ex Hungariæ & Boemiæ regno, qui mihi magis de facie, q̄ no minibus sunt noti, q̄ndoquidē nomina horum uix memo ria teneo quia difficile scribuntur hæc nomina.

ℭ Post hos sequebatur Ludouicus Rex iunior aurea ueste rubea īter texta purpura ornatus, capillis extēsis bireto ex ueluto fusco capite tectus, pulchro & phalerato equo insi-dens, quē undiq; cingebant ex utroq; regno Barones & do mini pedites incedentes ad obsequium.

ℭ Comitabatur hunc regina soror eius Anna, aurea ueste & pulcherrima torque mirum immodū multis gemmis & monilibus ornata, quæ in amplissimo curru deaurato ac ymaginibus exornato, octo equis candidis trahebat̄, quā multi etiam nobiles pedites cingebant undiq;. Inter quos erat marchio Georgius Brandenburgeñ. & Comes Petrus de Posing, qui de equis descenderant pedites.

ℭ Tum rex Poloniæ Sigismundus purpuratus & serico pi-leo tectus pulchro equo uæhebatur, undiq; nobilioribus proceribus amictus, qui pedites circumdabant ipsum, uesti bus & ornamentis splendidi.

ℭ Postremo rex Hungariæ, pariter ut Cæsar, Lectica fere-batur, quæ ueluto rubeo nobilissimo erat cooperta, quē-admodū pueri qui hāc cū equis gestabant, hæc nuper erat donata regi a Cæsare cum equis & instrumentis.

ℭ Aderat hic ingens prelatorum & procerum caterua ex Hun-garia Archiepiscopi & Presules, Cardinalis Thomas Stri-gonieñ. Archiepiscopus Coloceñ Gregorius. Quinqeccle-siensis Georgius. Ladislaus Vaciensis. Michael Posnēsis cū Suffraganeis, Præpositis, & Archipresbyteris multis. Ex Po lonia Mathias Vladislauieñ. Ioannes Posnaniensis. Petrus Premisliēsis, cū capitaneo, Cancellario, Thezaurario, pala-tinis & Veiuodis quos superius nomiaui, spectabilis & ele-gantissima caterua.

ℭ Vndiq; strepitus & hinnitus equorum audiebat̄, tubarum concentus, tympanorum sonitus, Spectaculum sane dignum,

quod omnis mirabatur posteritas.

¶ Cæsar ut appropinquare uiderat Reges, misit cooperimentũ Lecticæ deponi quo palam ab omnibus uideretur & aperte omnes ꝯspiceret: data dextra Regibus & Reginæ perq̃ concinne inquit. Hæc est dies quã fecit dñs gaudeam⁹ exultemus & letemur in ea. Rex item Poloniæ respondit. Vtinam fœlix ac faustus sit ille noster ꝯuentus uniuersæ rei publicæ Christianæ. Paucula uerba in similẽ sententiã Rex Hungariæ proloquutus, quæ uix sine lachrymis efferre potuit. Ludouicus ut erat institutus ex equo sũma cũ reuerẽtia Cæsari dixit & tanq̃ patrem salutauit, nec auertere faciẽ a facie Cæsaris potuit, quasi aspectu nõ posset saturari. Regina in curru surrexit, nam altus erat, & obseruantiã in Cæsarem uerbis uultu & gestis ostendit.

¶ Fuerũt tũ nõnulla disputata ab iis qui inuitus ibant Viennam & aliqua mora facta est, donec Cæsar iuitatis principibus ac Regibus iussit secure secũ migrare Viennã. Rex aũt Poloniæ ut est sũmæ dexteritatis prīceps suis & Hũgaris dixit, Sub ꝯfidentia Cæsaris, quẽ mihi multi grauissimũ hostẽ ꝑdixerunt, huc ueni, sub ꝯfidentia ipsum sequar Viẽnam, quisquis mihi ꝯfidit me sequat̃, siquis timet remaneat. Fratrẽq; cohortatus Regẽ Hungariæ ut tuto simul ueniret, qui alioquin Cæsarẽ semꝑ amauit, incũctanter Viennam eundũ esse cõcluserunt. Cæsar intelligẽs tam ꝓmptã Regis Poloniæ in se uoluntatẽ, hic inquit rex me cõpellit ut q̃nq; uros siue bisontes amore eius in uenatiõe uideã.

¶ Dissoluta conuẽtio forte post horã cum media. Itum est ad uenatiõnẽ capti aliquot cerui. Iterum ingens excitus est tubarũ clangor. Plures eni erãt tubicines, tot Regum principum ac præsulũ.

¶ Ordinatũ est ut Rex Hũgariæ cũ liberis iret Trauttmãsdorff ubi priore nocte Cæsar decubuit. Cardinalis Strigoniensis ad sanctã Margarethã, cæteri episcopi ac ꝓceres ad Suadorff. Rex uero Poloniæ cũ suis decessit ad Entzesdorf Cæsar ad Laxendorff cũ Cardinali Gurceñ. Multa sunt castra & uillæ adiacẽtes, quæ familiares utriusq; regis capiebant, pars uero Viennam petebat ut hospicia disponeret. Erat dies ille calidissimus & amœnissimus, ꝓ huiuscemodi spectaculo apt⁹, licet mane pluuiã minaret̃ nubecula q̃dã.

¶ Sequēti die hoc est.xvii.Iulii Cæsar ex Laxendorff, uersus oppidulū quoddā uenit cui nomē Schuechat,operiēdo illic reges.Rex Poloniæ citius,tardi⁹ rex Hūgariæ uenerat
¶ Ingrediebāt̃ toto die Viennā currus quadrigæ & bigæ Hungaroꝝ & Polonoꝝ,uehebāt̃ multi in currib⁹ illis uelocibus,quibus nomē est patria lingua Kottschi , magnaq̧ oīm fuit expectatio illius ingressus tot Regū ac principū. Sed nē oīni careret fœlicitate suborta est pluuia , q̄ paulati incepit & primū tenuis, tota dehinc pœne die durauit.
¶ Ex urbe sunt obuiā egressi Cæsari & Regibus , Electissimi pedites mille quingēti,quoꝝ magna pars rubeis uestibus decorata fuit,ex ciuibus & filiis Viennensiū,quos pœes ferunt in equis sex Senatores armati.Hos urbs Viennensis,ante Cæsaris aduentū diu in eius honorē ꝑordinauit. Post hos trecēti alii pedites,quos Cæsar ex imperio hucꝑmiserat fere omnes lanceari,pauci secures.Aliqui Bombardes manuales gestabāt, sed electissimi erant omnes & singulari ordine decori.
¶ Ad portā urbis usq̧ egressus est uniuersus clerus. Primū quattuor ordines mendicantiū. Canonici regulares apud sanctam Dorotheā. Monachi ordinis sancti Benedicti , qui oēs reliquias sanctoꝝ deferebāt.Exinde parui scolastici ciuium Viennensiū liberi in magna multitudine, singuli deferebant uexilla cum armis & insignibus , hii arma imperii aquilas,hii insignia Regis Hungariæ,hii insignia Poloniæ hii isignia Boemiæ.Illi arma Austriæ,illi Burgūdiæ,hos seq̄bant̃ sacerdotes sæculares singuloꝝ tēploꝝ urbis Viēneñ.
¶ Tum immēsa multitudo studentū studii generalis Vienneñ.primū scolares,post hac baccalaurei,dehic magistri, rū doctores singularū facultatū Medicæ,Iuridicæ, ac Theologiæ.Postremo Rector uniuersitatis doctor Theologiæ Cristophorus Kulber.
¶ Egressa sunt etiā oīm artificū collegia,q̄ Zeche uulgo dicunt̃,singulæ cū uexillis ac cereis q̄ numero sunt sexaginta circiter omnis generis artifices , qui uspiam in una ciuitate reperiri possunt . Fabri lignarii omnis generis . Fabri ferrei item omnis generis.Seratores,Fibulatores,Acufices, & qui ferrum ac cuprum,& qui aurum argentūq̧ fabricāt.Zetarii & qui pectines faciunt. Fullones,Pileatores, Pistores, Molitores,Piscatores,Lanii,Cerdones. Sutores, Sartores,

Phrigiones,Calceatores,Institores,Vinitores triplici ordine,Calones.Aurige,Carbonarii,Pelliones,Venatores,Pánifices,Figuli,Opsonarii,Rasores,Rotarii,Mésarii,Tornatores,Balneatores,Funifices, Chirothecarii,& qui peras ac marsupia ꝯsuunt,Fusores,Gladiatores,Tinctores,Pictores Lapicide,& Lathomi,Muratores,Coriarii,Sufferratores,& id genus alii opifices qui latinis uocabulis uix exprimunť.

¶ Pluuia aũt effecit,ne oẽs ordine pulchro ĩgrederenť urbem.Nã qñq; inualuit & multos coegit relicta statione sua ingredi.Preterea interuenerãt currus qui iter aliorũ impediebãt,tñ nihilominus post qntã horã ĩgressa est primũ familia Card.Gurceñ. Deinde ducis Bauariæ Vilhelmi circiter centũ sexaginta bene armati.Post Husserones,tum tibicines,dehinc Casimirus Marchio cũ comite de Hennẽberg ac suis familiaribus.Tum equites lanceati dñi Vilhelmi de Rogndorff,& familiares Leonardi Rauber Marescalci.Post hac familia Cæsaris Comites ꝑnominati, de Montfort, de Schaunburg,de Manffelt, de Vesterburg, de Hardeck, qui oẽs ut supra scripsimus fuerũt elegãtissime ornati uestibꝰ, gẽmis aureis torquibus & monilibus. Hos sequebanť nobiles utriusq; Austriæ cum trecentis & quinquaginta equis. Et ioãnes Iacobus de Landau cum nonaginta, ac Thomas Fuchs cum centum quinquaginta,& alii plures.

¶ Tum ingressi sunt urbem Husserones cũ equis tectis, & Moschi sagittarii cũ suis tubicinibus ac Tattari.Post Hũgari cũ suis uexillis ut scripsimus, Tum habitu Turcali quidã rubeis uestibus uestiti,familiaq; utriusq; Regis ac Eꝑorum principũq; qui nũerari nõ poterãt,ꝙ pluuia ordinẽ destruxit.Nũc eñ Alemani,nũc Hungari,nũc Poloni, nũc Boemi nũc Moschouitte & Tattari,ꝓmiscue ingressi sunt.Quãuis certe magnꝰ undiq; ornatus uisus fuit.Multi pueri uisi:qui brachia perlis onusta gessert.Multi Poloni habitu germanico uestiti,a nr̃is nosci nõ potuerũt.Diuersus post habitꝰ uisus est,& magna caterua equitũ regis Poloniæ, sed imixti & Germani,qm̃ Ludouicus dux bauariæ cũ suis adequitabat.Iterũ Husserones Hungarici & tubicines hũgarici, post equi Cæsaris,&.xiii.illi pueri quos superius scripsimus nigro ueluto uestiti.Leonardus Rauber Cæsaris Marescalcꝰ in equo cataphractato,quẽ pone sequebanť Archieꝑs Bremẽsis.Eꝑus Patauiẽsis,eꝑus Labacẽsis,eꝑs Kyemẽsis. Episc

copi quoq; Hũgarici prædicti Colocẽsis, Quinqʒecclesiẽsis, Vaciẽsis. Et Polonici Vladislauiẽsis, Posnaniẽsis & Premisli ensis. Ludouicus dux Bauariæ, & Vdalricus dux Virttẽbergensis. Subsequebanť oratores summi põtificis, Episcopus Veltrensis, & regis Aragonũ. Post duo ministri Cardinaliũ, quos uulgo Macir appellamus, qui sceptra hoꝝ deferebãt. Tum Cardinales Strigonieñ. & Gurceñ. simul in rubeo habitu cardinaliũ, Strigoniẽsem tanq̃ Legatũ, de latere ꝑcedebat quidã sacerdos cũ cruce argẽtea deaurata, undiq; cingebantur ambo suis parafrenariis & ministris.

¶ Hinc ante Reges, primores ꝯsiliarii ex utroq; regno, optime ornati, Tum Cæsaris Erhaldi cũ tubicinibus optimis.

¶ Hos sequebanť duo Reges SIGISmundus Poloniæ a dextris, & LVDOuicus Hungariæ & Boemiæ a sinistris, cincti baronibus & nobilibus qui pedites circa eos ambulabãt.

¶ Hinc Cæsar & Rex Hungariæ duabus lecticis ferebanť, & multa nobilitas circa hos ambulabat optime tam uestibus q̃ monilibus ornata.

¶ Deinde ANNA filia Regis uehebať in pulcherrimo deaurato curru, in quo octo candidi equi incedebãt. A latere eius equitabat Marchio Georgius, & comes Petrus de Posingen. Currũ añcedebat d. Protesila⁹ de Schmihau magr̃ domus cũ fratre. Seq̃bať hũc alius currus deauratus, cũ sex niueis eqs. Et q̃ttuor alii currus in singulis q̃ttuor equi unius coloris, repleti uirginib⁹ & matronis q̃ Reginæ seruieñt

¶ Comitabanť octuaginta equites bene uestiti in diuersis coloribus uiridi croceo & fusco familiares Marchionis Georgii, post quos multi currus, uarii equites sine ordine, nã pluuia creuit & quisq; hospiciũ quærebat iam madidus, necesse ideo fuit ordinem interturbari.

¶ Quãdo iam Cæsar cũ Regibus attigit templũ sancti Stephani, ꝑteriens arcũ domus in qua quotannis solẽt ostẽdi reliquiæ sanctoꝝ. Stabat in sũmitate huius Antistes Vieñ. Georgius, in habitu epali cũ plærisq; sacerdotibus & dicẽs quasdã orones, dedit bñdictionẽ Regibus & principibus. Capella aũt Cæsaris ꝯcinne cãtabat suauissimis cõcentibus canticũ illud, Te deũ laudamus. Ascenderunt itaq; simul ad arcẽ. Sed Rex Poloniæ declinauit ad sinistrũ & in hospiciũ suũ, insignẽ domũ quæ uulgo lepoꝝ domus dicif diuertit. Nam Rex Hũgariæ cũ liberis recta uia ingressus est arcem.

Cæsar aũt per ortũ intrauit. Oĩbus eñ uiribus Cæsar laborauit ut summũ honoré regibus ostéderet, Nec illis unquã pepercit expensis, ubiq; sollicitus & circũspectus.

¶ Durauit hic ingressus horis duabus & numerati sunt equitum qui in ordine intrarũt, tria milia quingéti, præter hos qui passim & sparsim ingressi sunt, qui plures fuerunt sexingentis. Nimirũ pulcherrimus ingressus & raro uisus, etiã in pluribus sæculis, si nõ pluuia ordinem cõturbasset: & hanc solã fœlicitatem abstulisset.

¶ Decimaoctaua Iulii quieuerũt: sed Cæsar qui paruã quietem habuit, undiq; anxius & sollicitus aptis cistis suis thezauros suos recognouit quos p̃ciosissimos aduexerat. Regiq; Poloniæ. Regi LVdouico ac ANnæ sorori, primũ nobilissimũ pannũ aureũ, hactenus raro uisum, singulis ꝑ ueste amplissima muneri mittit ut eodẽ habitu oẽs incederẽt.

¶ Decimanona, mane circiter octauã Reges simul cũ Cæsare in arce ꝯueniunt cũ suis ꝯsiliariis, & locatis tribus sellis ornatissimis quib⁹ duo Reges, Cæsar uero in medio sedit, LVDOuicus aũt a latere patrui regis Poloniæ. In fenestra duo Cardinales, Tum Oratores summi põtificis ac Regis Aragonũ. Tum Archiepĩ & Episcopi utriusq; Regis, deinceps proceres regni Hungariæ, Poloniæ, ac Boemiæ. A dextris principes & ꝯsiliarii Cæsaris, erãt oẽs plus centũ. Occurrebat mihi aspectus, q̃lis olim Senatus Romanus ex centũ patribus fuit, Vbi factũ est silẽtium, Cæsar loqui incepit, & præter oĩum expectationẽ Reges ita cõmouit, ut eos sibi maxime deuinciret. Gratias eñ illis amplissimas egit ꝙ tãtam morã tã paciẽter tulissent donec aduẽtaret. Licet hoc deo acceptũ referret qui uoluisset eos tãdiu expectare quo ad cõuenirẽt, pro cõmuni uniuersæ reipublicæ Christianæ cõmodo & trãquillitate, deinde aduersus impios turcos ꝑ sumẽda expeditione prudẽtissimæ loquutus, de mõ & uia, & nõnulla alia, quæ nũc referre importunũ est. Tota autẽ fere hora loquæbat̃, nõ tam honeste q̃ prudẽtissime, oĩum in se ora atq; oculos conuertit, eosq; ita demulsit, ut multi qui nõ boni Cæsariani fuerint, sed ab eo multum alienati, iam se submitterẽt palãq; faterent̃: eam humanitatẽ, prudentiã ac dexteritatẽ nunq̃ in Cæsare ac tanto principe expectasse. Aperteq; Cæsarẽ extollebãt, ac eminẽtissime laudabant, nõ tam eius egregiæ res gestas sed singula dicta

factaq;. Vbi perorauit Cardinalis Strigonień. utriq; regem adiens, & simul Coloceń. Item Quinq;ecclesiensis ut ab eis, quid respondendū foret, intelligerēt. Ac mox de hinc Cardinalis Strigoniēsis, ambo℞ regū nomine respōdit elegātissime, ut homo est raræ prudentiæ & doctrinæ. Iussus est hinc a Cæsare Cardinalis Gurceń. ut uerba faceret, qui etiā elegātissime diu loquutus corā Cæsare, Regibus, & uniuerso Senatu, & reuera potuit hic Senatus cōparari centū patribus Romanis, dum olim Roma floruit, tam honestus erat Senato℞ ac principū aspectus, dimisso Senatu quisq; in ædes suas diuertit.

¶ Eodem die post cœnā hora sexta facta est chorea in arce, iussit Cæsar ut singuli Reges quinquaginta tantū secum afferrent uigintiquinq; spectatores, & totidem qui choreas ducerent, ne ex multitudine nimia fieret perturbatio, sed Principes indiscriminatim cū suis irruebāt. Et maxima præter spem ꝯuenerat multitudo, licet omnes ianuæ diligentissimæ custodirent. Fuit autē hæc chorea instituta, ut dña MARIA Archiducissa Austriæ filia Regis PHILippi, & Cæsaris neptis, susciperet Reges & dominā ANNAM, quos nōdum uiderat. Vbi ergo Cæsar, Rex Hūgariæ & Poloniæ tribus sellis cōsederant. Rex LVDOuicus, & soror dña ANna seorsum suas habuerūt sedes. Tum ingressa est dña MAria præcedentibus principibus, ducibus Bauariæ, & aliis quotquot hic erāt comitibus & baronib⁹, & magistro curiæ suæ domino Georgio de Rottal, quā multæ nobilissimæ matronæ comitissæ, & baronū uxores, cum multis uirginibus sequebant. Quæ postq̄ Regiā Cæsaris ubi eam operiebātur intrauit. Nam extra arcem tum habitabat, in domo comitis Ciliæ, decoro motu flexis genibus, ut est morigeratissima, & a cunabulis recte instituta. Primū Cæsarē auum, tum cæteros Reges, ac dominam ANNAM salutauit, locata illi sedes erat prope Regem VLAdislaum a dextris. Ad quā accessit sed non sedit, donec Valthazar Mercklin Præpositus in Valdkirch nomine suo Reges & sponsum suum benignissime exciperet, pulchra ac affabili comitate. Rex Poloniæ accersito suo Vicecācellario domino Petro Episcopo Premisliensi, illi mandauit, ut nomine fratris & nepotis LVDOuici ac ANNæ responderet, quod & factū est,

Nã & is Petrus epũs uir haud ꝯtẽnendus,siue ex tpe oporteat loqui,siue ꝑmedietate,bonaꝝ lraꝝ optimus patron⁹.
¶ Peractis ceremoniis post mutua colloqa Chorea est incepta,clãgentibus tubis & benesonãtibus quas Cæsaris tubicines inflabãt.Primãqꝫ choreã duxit Rex LVDouicus cũ sorore sua ANna,ꝑeuntibus duobus comitibus de Mãsselt de Vesterburg ac duobus principibus Casimiro & duce de Mechelburg cum q̃ttuor cereis,comitãtibus duobus magistris curiæ Prothesilao de Schmihau & Petro Carlaczki. Secundã choreã duxit dux Bauariæ Vilhelmus cũ dña MAria Cæsaris nepte,cui duo Comites ꝑibant de Hennẽberg, & Hardeck.Tertiã choreã iterũ Rex LVDOuicus cũ mgr̃a curiæ dñæ Reginæ MAriæ,dña Rottalerin uxore dñi Georgii de Rottal.Post cæteri dñi comites & barones choreas duxerũt.Et circiter.x.horã noctis qſqꝫ domũ suã reuersus ẽ
¶ Duobus sequẽtibus diebus,ꝯsultatũ est sup negociis,ꝓ quibus cõuenerãt,& semp usqꝫ ad horã secunda post meridiem & lõgius ꝓtractũ est ꝯsiliũ,ut prandiũ consiliarioꝝ & principũ fieret circa tertiã.Nobiliores uero in militia,interea sese exercebant in palestra,Marchioqꝫ Brandeburgeñ. Georgius cũ hastis cucurrebat cũ comite de Hennenberg, in arce Viennẽsi cum duobus aliis militibus.
¶ Vigesimasecũda die,q̃ erat diuæ Mariæ magdalenæ institutus est dies ꝓ ꝯtrahẽdis spõsalibus inter pricipes & Reginulas,ideo uniuersa nobilitas simul cũ regib⁹ad arcẽ ꝯfluxerat i obseqũ qſqꝫ ut potuit exquisitissie ornat⁹nõ tã uestitu q̃ ꝑciosis monilibus ac clinodiis ut dr̃.Cæsar cũ regib⁹ ac cõsiliariis,secretiora q̃dam tractauit in priuato,q̃ referre nõ est opepreciũ.Tũ accersita ANna,eã corona aurea donauit,& capiti suo imposuit,q̃ res seniorẽ Regẽ VLAdislaũ ꝓuocauit in lachrimas,uicissim ipsa Cæsarẽ ꝑciosissimo serto exornauit. Elegãtissimo igit̃ ordine Cæsar cũ Regibus Poloniæ & LVdouico in equis. Seniore uehẽte in lectica & Reginulis in curribus,ꝑcedente & comitãte nobiliũ caterua insigni,post nonã horã descẽdit ad tẽplũ sancti Stephani,qd̃ erat elegãtissime ornatũ.Chorus auleis aureis & sericeis ꝯtectus.In dextra stabãt Cæsar.Rex VLAdislaus.Rex SIGISmũdus,oẽs aureis uestibus ornati. Cæsar maxĩa torqui ex margaritis & lapidibus ꝑciosissimis ꝯspicuus oĩbus erat.In bireto monile ex adamãtibus ꝑciosissimũ gestabat

æstimabat eius ornatus una milione auri. Post LVDOuicũ stabat Orator regis Angliæ. Orator Archiducis Caroli Austriæ & Burgũdiæ. Dux Vilhelmus. Marchio Casimirus. Dux de Mechelburg. Dux Vittenburgeñ. Orator ducis Ferrariæ & de hinc insigniores ex regnicolis Hungariæ, Boemiæ & Poloniæ. In medio chori duo erãt pulpita aureis pãnis cõtecta, in quibus duæ Reginæ stabãt ANNA & MAria: circa quas a lateribus Orator regis Aragonũ, & Ludouicus dux Bauariæ, Marchio Georgius, & comes Petrus de Posing cũ plærisq; aliis nobilibus inseruiebãt ANnæ, Pone stabat ingens multitudo matronaꝝ & uirginũ q̃ Reginis subsequebat sedula ad obsequiũ. A sinistris locati erãt primũ Cardinalis Thomas Strigonieñ. Legatus aplicus. Card. Gurceñ. Matheus. Nũctius aplicus Eps Veltrẽsis. Archieps Coloceñ Gregorius. Archiepũs Bremens Cristophorus. Epũs quinq; ecclesiẽsis Georgius. Epũs Mathias Vladislauieñ. Epũs Olomucẽsis Stanislaus. Epũs Ratisponẽsis Ioãnes. Epũs Vaciẽsis Ladislaus. Epũs Posnaniẽsis Ioãnes. Epũs Pataniẽsis Vigileus. Epũs Labacẽsis Cristophorus. Epũs Premisliẽsis Petrus. Epũs Bosneñ Michael. Eps Kyemẽsis Bertoldus cũ multis plãtis & ppositis. Epũs Vienneñ. celebrauit summũ officium quod cum summa reuerẽtia & amœnissimis concentibus diuersoꝝ musicorum peragebat.

¶ Quotusquisq; eñ princeps est hodie in orbe nostro, qui singularia igenia musicoꝝ ita ueneraẽ & appciat sicut Cæsar, sub eo itaq; noua instrumenta musices excogitata atq; inuenta sunt, q̃ uetustas nõ habuit, sæculũ nostrũ nõ uidit, sicut in diuersis generibus fistulaꝝ patet. Et in illo ipso instrumẽto qd regale appellat sine fistulis & cordis ab aurifabro inuentũ, & in illo mirabiliori qd nup Monachus excogitauit qd fistulas nullas habet, sed quasdã ꝯcauitates in latũ lignũ excisas, in modũ serpentũ ambulãtes, qd sonoꝝ admodũ ædit ꝯcentũ, & ex Rheno nup allatũ est instrumẽtum, qd uoces auiũ repsentat. Quæ omĩa Paulus musicoꝝ princeps, cũ illo simul qd ipse repperit ex cornibus aptissime tãgebat, & simul cum cãtoribus diuersis uocibus.

¶ Finito officio Richardus Perusinus Reuerendiss. Cardi. Gurceñ. Capellanus dicere incepit, ut est eloquẽtissimus, sed strepitu nobiliũ, qa audiri nõ potuit, in medio destitit. Hic etiã tribus libris quos odeporicon uocat hũc ꝯuentũ cele-

brauit. Interea impetator quodã secretiori loco Regalib⁹ amictus & coronatus ut Cæsar introiuit chorũ, Cui desponsata est dña ANNA p Reuerendiss. Cardinalẽ Strigonieñsem per annuli subarrationẽ. Tũ LVDouicus rex, & dña MAria per eundẽ dñm Cardinalẽ copulati & ꝯiuncti sunt.

Residẽte tũc Cæsare in solio maiestatis. A lateribus cingebat tribus pfatis Regibus, quibus singulis nudus est datus ensis, ut milites insignirẽt, Accurrebat uniuersa nobilitas, inqua intermixti etiã fuerũt nõnulli noui hoĩes & plebei. Creati sunt tũ a Cæsare & tribus Regib⁹ plusq̃ ducenti milites siue equites aurati, ut uulgus loquit. Quo perfecto ascẽdit Cardinalis Strigonieñ. ad summũ altare dãs benedictionẽ, cuius Suffraganeus sua & dñi Gurceñ. autoritate pnũciauit plenariã indulgentiã. Mox oẽs inflatæ sunt tubæ & mirabilis auditus est ꝯcentus. Simul cãtores. Te deũ laudamus pnunciabãt. Et in orginis magister Paulus, q in uniuersa Germania secundũ nõ habet, respõdit. Vsq; in primã horã post meridiẽ durauit hæc festiuitas. Quisq; dehinc in suum hospiciũ diuertit ad sumendũ meridianũ cibum.

Post prandiũ, ad spectaculũ hastiludii oẽs ꝯuenerunt, & Cæsar & Reges, Reginulæq; eadẽ habitatiõe pspectabant, cõcursum eoꝵ qui hastis luserũt. Erãt aũt primi. Comes Ioannes de Hardeck, & Dauid de Kneringen, dehinc Casimirus Marchio, & Ioannes Iacobus de Landau. post Georgius Marchio, & Adolphus de Bibrach.

In principio noctis ꝯueniunt omẽs Reges cũ Cæsare ad cœnã, quia nuptias hac nocte celebrabant, dñs Sigismũdus de Dietterichstain, & Barbara uirgo filia dñi Georgii de Rottal, parata erat cœna Regia innumeris dapib⁹. Collocabat in principio tabulæ Rex Hũgariæ VLAdislaus, dehic spõsa Barbara. Tũ Cæsar, post dña ANna. Tũ Rex Poloniæ Tũ dña MAria, post rex LVdouicus, Tũ eius magistra curiæ Post Archiepũs Bremẽsis, tum Ratispõnẽsis præsul, tũ cæteri duces sæpius noiati, quibus semp immiscebant mattone & uirgines, tum utriusq; Regis ꝯsiliarii, & familiares semp immixtis puellis. Durauit hæc cœna in horã decimã noctis splẽdidissima & opipera. Qua finita Cæsar & Reges in aliud descẽdentes palacium, choreas duxerunt. Et hinc quisq; diuersorium suum peciit.

Vigesimatertia Iulii, Cæsar Virginibus dñæ ANnæ plus

sexingētis ulnis de ueluto & alterius generis serici pro uestibus muneri misit. Regi aūt Poloniæ duos equos cathaphractatos, quoꝝ unus armatus erat usq; ad ungulas, quod a paucis alias est uisum, Quos cū rāta gratitudine acceperat ut illū totū æneum equū inspiciēs, cū animi iucūditate dicēret, ipse sine interpte, Accipio hūc equū gratissimo animo a Cæsarea Maiestate, in quo ꝓmptus ero ad mandata illius qñ mea uti uoluerit opera. Et comparebo ubi uolet, donec hæc mihi uita supererit. Canthaꝝ deinde Argenteū fabertime factū, cuius labor equabat preciū, & in quo admirabilis erat uenerāda uetustas donauit, Regi uero LVDOuico equū cataphractatū & arma ꝓ corpore suo deaurata, & ingeniosissimæ fabrefacta, a paucis hactenus similia uisa.

¶ Vigesima quarta, ante prandiū ꝯsiliū habebat̃. Post prādium Cæsar & Reges ad spectaculū hastiludii ꝯuenerūt, qđ horis pene quattuor durauit. Rex Poloniæ ad suū hospicium. Cæsar cū aliis duobus Regibus & Reginulis ad arcem diuertit, & simul cœnā duxerūt lætissimā, qua finita, allata sunt numismata aurea & argentea, magna ꝑter solitū, cum ymagine Cæsaris, q̄ Cæsar Regibus & Reginulis dispertitus est & ad chartā ludere cœperūt. Sed Rex LVDOuicus, dña ANna & MAria maiorem partem numismatū abstulerūt. Cæsar nihil. Rex VLAdislaus parū lucratus est, Fuerūt multa iocosa in hac cœna prolata.

¶ Vigesima quinta Iulii, instituit[9] est ludus militaris Torneamentū uulgo dicit̃, Antiquitus ludus Troianus, simulachrū ueri belli. Fuerunt in eo triginta duo in equis cataphractatis, toti ærei optime armati. In galeis cristati cū suis insignibus, Cuilibet lancea & ensis erat, Primū fuit ꝯcursus cum lāceis, deinde abiectis hastis & clipeis, cōcurrebant cū ensibus, sese mutuo uerberātes, donec qui ad hoc ordinati erāt sectores, bellū dirimebāt. Fiebat hoc in latissimo foro ꝓpe templū fratrū Carmelitaꝝ, ubi quondā HENricus filius sancti LEOpoldi Marchionis Austriæ, Primus dux a Friderico Eneobarba imꝑatore creatus, qui Cœnobiū Scotorum Viennæ hic sepultus, fundauit Arcem & curiā habuit. Vnde & hodie adhuc locus ille curia appellat̃. Circa hoc tēplum extructū erat Theatrū tēporariū latissimū, ad quod ascenderāt Cæsar, Reges & Reginulæ, duo Cardinales, Archiepiscopi & alii Prælati, cū Principibus & Baronibus, cū

magna & insigni nobilitate. E regione huius erat alia domus, in qua clipei & arma perduellionũ pendebant, & ubi tibicen triplici concentu ter cõcurrentes ꝓuocabat. Erhaldi quoq; hic ꝓspectabãt, qui uictoriã & palmã merebant. Erat locus hic quadratus & duplicibus palis circũuallatus, in medio stabãt armigeri & lãceati ciuiũ Viennensiũ mille quingenti, qui bene ornati ut superius scripsimꝰ hic excubabãt. Erat & tertia domꝰ extructa, ĩ qua uxores & filiæ ciuiũ hoc quoq; spectabãt spectaculũ, Nã oĩm domoꝝ adiacentiũ fenestræ nõ mõ repletæ erãt, sed tecta quoq; hoĩbus cooperiebant, tam ingẽs hominũ freq̃uẽtia hic aderat. Magna tñ undiq; habita diligẽtia & custodia ne qua sedirio, ne ue tumultus aliquis, inrer tot hoĩes, tam diuersas nationes, tam diuersas sectas exoriret. Prouiderũt hæc multo ante singulari prudẽria Senatores Viennẽses, qui custodiam in portis urbis, nocturnas ac diurnas uigilias, in singulis turribus urbium, in Monasteriis ordinauerũt, & si forte incendiũ oriretur, artifices cũ instrumẽtis sufficiẽtissimis adhibuerunt. Ac in rumultu si forte excitaret, presto essent. Nihil itaq; iis oĩbus diebus aut publicæ aut priuatim ortũ est. Timebant oẽs incendiũ aut seditionẽ aliquã inter tam diuersas gẽtes quia hic Alemani, itali, Hispani, Franci, Hũgari, Poloni, Boemi, Moraui, Slesite, Moschi, Tartari, & Armeni, & Turci simul iuncti fuerũt, sed Deo optimo duce trãquilissime omnia peracta sunt.

¶ Durauit eñ hoc spectaculũ plus duabus horis, quo finito Cæsar in eodẽ Theatro multos milites in ꝓ̄senria Regũ & principũ insigniuit, Lanceati aũt & armigeri ciuiũ Viennensium facta pulchra ordinatione, & circuitu in orbẽ de more suo abierunt.

¶ Fuerunt aũt hii in Torneamẽto qui hoc pacto primum bini, & bini concurrerunt. Et randem omnes simul uno impetu.

¶ Dux Vilhelmus Bauariæ, & Marchio Casimirus Brandeburgensis.

Dux de Mechelburg Albertus, & Georgius Marchio Brandeburgensis.

Comes Volfgangus de Montfort, & Comes Bertoldus de Hennenberg.

Dominus de Verona debuit ꝯcurrere cũ dño Ioãne comi-

te de Hardeck. Sed nescio qua causa idem dñs fuit absens, ideo ei⁹ locū succedebat dñs Leonardus de Liechtenstain qui bis concurrebat.
Dñs de Rapoldstain, & Sebastianus de Hohenfeld.
Dominus Hieronymus de Stauffen dñs in Ernfels, & Ioannes de Schuartzenperg.
Vdalricus Marescalc⁹ de Vappenhaym, &. N. de Geroltzeck
Volfgangus de Schellmperg, & Sebastianus de Veittmul.
Caspar Vintzerer, & Sigismundus de Hesperg.
Albertus Pencker, &. N. Bellitzki.
Vilhelmus de Greis, & Georgius Kongel.
Valthazar Tanhauser, &. N. de Emerfhofen.
N. de Losnnstain, & Dorle Polonus.
N. Kietscher, & Volfgangus Grofuein.
Leonardus de Liechtenstain bis ut dixi cōgressus est duello, & Cristophorus Mindorffer.
Dominus de Dana.

¶ Inuitati sunt oēs principes & Barones post cœnā ad choream. Ad quā facta cœna, uenerūt Reges & Principes cum uniuersa nobilitate. Erat curia arcis mūdata, & auleis pulchris exornata, tot cereis illuminabatur, ut tenebræ noctis uincerent cereis splēdentibus. Sedebāt longa serie nobiliores matronæ & uirgines ex una parte. In alia Cæsar, tres Reges duæ Reginulæ, magnus principū & nobiliū nūerus Cæsar cum dña ANNA choreā duxit. LVDOuicus cū dña MAria, post Rex item Poloniæ cum dña ANna. Post sunt serta & munera donata principib⁹ & nobilibus qui illo die in Torneamēto duellum fecerūt. Dehinc post aliquot choreas Cæsar ascendit cubiculū. Reges aūt in quoddā palaciū cum Reginulis, Principibus, & uirginibus, ubi parata erat Regalis collatio mellariis & fructibus, illic omnis generis potus & abundantia. Sic usq̧ in horam pene secundā post mediam noctem deductum erat illud conuiuiolū, dehinc quisq̧ in suas ædes diuertit.

¶ Maturabant dehinc singuli suū discessum, diu enī uterq̧ Rex aberat a regno suo. Et Cæsar ab Heluetiis sollicitabat Sed nondū cōscriptæ erāt litteræ cōtractus, biduum igitur hoc est. xxvii. &. xxviii. dies Iulii consumptū est in scribēdis litteris, & dandis uicissim muneribus, Sed ne Cæsar ullum humanitatis officium nemine sperante cum suis cōsiliariis

& aulicis descēdit ad hospiciū Regis Poloniæ, & ip̄m uisitauit. (Nam Rex Hungariæ erat secū in arce) Et tū ad ædes Cardinalis Strigonien. quē etiā sua p̄sentia honorauit, ut est clæmētissimus & humanissimus princeps. Præterea cursus equoꝝ etiā factus est, habuit primus pulchrū argenteū deauratū poculū quod faberrime factum erat.

℃ Hinc Rex Poloniæ de nobilissimis pellibus Zobelinis honorauit Cæsarē, dehinc cæsaris ꝯsiliarios, & eos p̄sertim qui hiis negociis interfuerūt. Cæsar uicissim largissima munera ordinauit utriusq; Regis ꝯsiliariis liberalissime de auro argēto, poculis, uasis, oīs generis, torquibus & sericeis uestibus. Iudico ego & puto me nō falli Cæsarē in hac festiuitate exposuisse ꝓ impensis, nam utrūq; Regem suis alimentis liberalissime, cum liberis quoq; aluit, & muneribꝰ, supra centū quinq̄ginta milia numnū, erogasse: tāta liberalitate usus est erga Reges & Principes & Consiliarios.

℃ Vigesima octaua die de nocte post cœnā hora pene septima ꝯueniūt Reges Cæsarē, (iam eñ de singulis erat ꝯclusum) & postq̄ tribus sellis locati erant. In quaꝝ medio Cæsar. In latere LVDOuicus, post duo Cardinales, dehinc cæteri principes & cōsiliarii residebāt. Cæsar ut est humanissimus alloquutus Reges suauissimis sermonibus, tandē iussit Cuspinianū ꝓnunctiare, quod decreuisset Cuspinianus, debita inclinatiōe flexus ad latus Regum stans alta uoce, Latina & Germanica lingua, ut ab omnibus intelligeret in hanc formā proclamauit cunctis bene audientibus.

℃ DE mandato Sacratissimæ Cæsareæ Maiestatis, & Serenissimoꝝ VLAdislai & LVDOuici Hungariæ & Boemiæ, ac SIGISmūdi Poloniæ, Regū. Notum sit uniuersis, ꝙ ad laudem oīpotentis Dei, & gloriosæ uirginis Mariæ, & totius curiæ celestis, Necnon ad incrementū & ꝯseruationē totius reipublicæ Christianæ, & p̄cipuæ regnoꝝ, dominioꝝ, & subditorum suoꝝ, inter se inierūt, cōtractarunt, ꝯcluserunt, & cōfirmarunt, ueram syncerā & inuiolabilē atq; firmā concordiam, amicitiā, unionē, & intelligentiā cōfœderationis, perpetuo & indissolubiliter duraturā. Ad mutuā ꝓtectionem & defensionem cōtra eoꝝ hostes quoscūq;. Et p̄sertim cōtra hostes infideles, & ad hostiū suoꝝ futuroꝝ perniciem Et quo magis hæc unio, inter eos stabiliat ultra necessitudinem, q̄ alias inter hæreditates eoꝝ intercedit, etiā nouā

affinitatem & ɔnubium inter se, & nepotes, & liberos eoꝝ contraxerunt. Quod fœlix faustumq; Maiestatibus præfatis Reginis & Dominiis eorum sit. AMEN.

¶ Vigesima nona Iulii, hora circiter noná. Cæsar in equo cataphractato, ornatissimis armis a capite ad pedes tectus & pciosissima torque ex unionibus & gēmis, Cum LVDOuico Rege iisdē armis & equo cataphractato ornatus, quibus a Cæsare donatus erat, cū omni exercitu principū, baronum, ac nobiliū, urbem Viennā egressus, ad nouā ciuitatem perrexit, eodem pene ordine qui superius scriptus est, comitātibus peditibus Viennensibus. Sed LVDOuicus Viennam repetit. Cæsar nouam ciuitatē ingressus est.

¶ Trigesima Iulii. Cuspinian⁹ munera Cæsarea quæ pridē Cæsar ordinauerat ex manibus Thezaurarii dñi Iacobi Villinger acceperat. Regis utriusq; Cōsiliariis detulit, q̄ plurima ac preciosa erāt, ac singulis ut iussus erat distribuit.

¶ Vltima Iulii, tres Reges, duæ Reginulæ, duo Cardinales potiores ex Curia regis Poloniæ, Vniuersi uero Hūgari simul a Vienna ad nouam ciuitatē profecti sunt, & recepti in arce humanissime a Cæsare tractati.

¶ Prima Augusti, mane ante prandiū, LVDOuicus, domina ANNA & MAria ingressi sunt uinariū prope arcem, ubi innumeri binnuli, cerui, damæq; alūtur, & sagittis iaculati dammā ac ceruam, patri suo Regi VLAdislao obtulerunt, quasi prædam a se captā. Post prandiū uero Rex Poloniæ, & VLAdislaus egressi nouā ciuitatē, ad Cæsarē qui iuxta siluam illos expectabat pulcherrimā uenationē ceruoꝝ illis exhibuit, ac ea finita illos ad nouā ciuitatē reduxit, ac ibi cœnauit. Post egressus in Egenfurt, ubi honoris causa pernoctare solebat, ut integrā arcem Regibus relinqueret.

¶ Secūda Augusti ingressus nouā ciuitatē Cæsar, facto ibi prandio, ad sese cōuocauit utrosq; Reges seniores, & adhibitis duobus Cardinalibus, & paucissimis cōsiliariis tribus ɔtinuis horis cum iis tractauit, ac post ualedixit, de hinc ad Gyneciū descendens, LVDOuicū amplexus optime ualere iussit, MAriā osculo, patrio more salutauit. Dominā ANnā brachiis amplexus deseruit, multisq; post se desideriū reliquit. Dehinc cōscenso equo rediit in Ebenfurt, & sequētib⁹ diebus per Austriā uersus Lintzyum iter arripuit.

¶ Tertia Augusti Rex Poloniæ, Fratrem VLAdislaū & ue-

potem LVDouicũ, ac duas Reginulas ualedixit. Poſt ſubſcriptas manu ſua, & fratris, ac ſigillatas litteras, Iterq; ad Viennã reſumpſit. Rex aũt VLAdiſlaus cũ maximo gemitu ac lachrymis filiã ANnã ſalutauit. Ortus eſt ingẽs utrobiq; eiulatus. Hinc pater, hinc filius, hinc filia, etiã aſtãtibus lachrymas excuſſerũt, coacti ſunt Cõſiliarii, ui patrẽ abducere, qui una cũ filio eo die adhuc Supproniũ cũ oĩ ſua curia ꝓceſsit, Semproniũ iudico appellari debere, ꝙ Romani illic duce Sempronio ꝑſidia habuerunt. Sed omnia ea loca nominibus corrupta. Hodie eĩ Poſoniũ appellat᷑, qđ Piſoniũ a piſone rectius uocabit᷑. Et Scaurinũ hodie Iaurinũ, uoce nihili dicit᷑. Et Strigoniũ ꝙ etiã teſte adhuc patria lingua Iſtroganũ uocabit᷑, ſed de his alias. Nos ad noſtra redeamus. Rex aũt Poloniæ Viennã dehinc conceſsit.

¶ Volebat hinc Rex Poloniæ traiicere Danubiũ, ſed uiolentia aquæ pons ruptus, coactus eſt manere uſq; in ſextã Auguſti, qua die egreſſus eſt Rex comitãte Cardinale Gurcenſe, & cæteris ducib⁹ qui ſupererãt. Sed priori die hoc eſt quinta Auguſti Caſtrũ & arcem Viennẽſem ingreſſus eſt ad ſalutandũ & ualedicendũ ANnã & MAriã cũ quibus choreas duxit, & uniuerſa eius nobilitas. Mutuis dehinc amplexibus ſeſe ſalutarũt & ualedixerũt. Alteraq; die mane Viennam egreſſus eſt. Dehinc & Cardinalis & duces Cæſarem ſequuti ſunt.

¶ Sic ſumma cũ trãquillitate ſolutus eſt celeberrimus ille Regũ ꝯuentus, ſine diſsidio, ſine rãcore, ſine tumultu, ſine ſeditione. Quod fœlix fauſtũq; ſit Deus optimus maximus largiat᷑ ſua gratia, ut rex LVDouicus ac Reginulæ ætatem ſortiantur debitã, qua numeroſam de ſe prolẽ relinquãt, & Cæſar hoſtes ſuos caſtiget, & unionẽ cũ oĩbus Chriſtianis principibus faciat, quo poſsit facilius ſumi expeditio cõtra immaniſsimos Turcos, & fidei Chriſtianæ ꝑfidiſsimos hoſtes Amen.

AD LECTORES.

¶ HAbetis candidi Lectores, rem ut geſta eſt ſyncere & ſimpliciter ſcriptã, nõ affectate, aut tumide, nec phalerata orõne, aut uerboꝝ aliquo lenocinio, ſed ut uicinus etiã intelligat, qui & numiſma noſcit, cui publica forma eſt atq; ideo neceſſe eſt in quottidianũ & uſitatum loquẽdi modũ, etiã uſq; ad barbariẽ quãdoq; deſcẽdere. Malui eĩ rem aperte